

УДК 338.24

Бережанський М.М.*доцент кафедри фінансів і банківської справи,
здобувач кафедри економіки підприємства
Ужгородського національного університету***Бондаренко В.М.***кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
Ужгородського національного університету,
старший науковий співробітник
Закарпатського регіонального центру соціально-економічних
і гуманітарних досліджень Національної академії наук України*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення забезпечення інноваційного розвитку національної економіки на макро- та мікрорівні. На національному рівні проведено адаптацію до українського інституційно-економічного середовища єдиних правил відбору й оцінки інноваційних проектів. На мікрорівні визначено 3 групи економічних агентів, безпосередньо задіяні в інноваційному процесі, для кожної з яких встановлено базові напрямки вдосконалення інноваційного розвитку та заходи, спрямовані на поєднання потенціалів різнотипних суб'єктів. Реалізація зазначених пропозицій сприятиме інтенсифікації інноваційного розвитку національної економіки.

Ключові слова: національна економіка, інноваційний розвиток, економічний агент, поєднання потенціалів.

Бережанский Н. Н., Бондаренко В.М. УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Предложены практические рекомендации относительно усовершенствования обеспечения инновационного развития национальной экономики на макро- и микроуровне. На национальном уровне проведена адаптация к украинской институционально-экономической среде единых правил отбора и оценки инновационных проектов. На микроуровне определены 3 группы экономических агентов, непосредственно задействованных в инновационном процессе, для каждой из которых установлены базовые направления усовершенствования инновационного развития и меры, направленные на объединение потенциала разнотипных субъектов. Реализация указанных предложений будет способствовать интенсификации инновационного развития национальной экономики.

Ключевые слова: национальная экономика, инновационное развитие, экономический агент, объединение потенциалов.

Berezhanskyi M.M., Bondarenko V.M. IMPROVEMENT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF NATIONAL ECONOMY

The paper proposes practical guidelines in order to improve the innovative development of national economy on macro and micro level. The rules of selection and estimation of innovation projects were adapted to Ukrainian economic and institutional environment at national level. At micro level the three groups of economic agents, participating directly in R&D, were determined; for each of these groups base guidelines of improvement of innovative development and also measures aimed to consolidate appropriate opportunities were elaborated. Implementation of those recommendations will intensify the innovative development of national economy.

Keywords: national economy, innovative development, economical agent, potentials cooperation.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми визначення інноваційної стратегії України обумовлена потребою у створенні інноваційної моделі економіки, впровадження, розвитку та застосування в економіці високих технологій та інновацій задля підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Стратегічні напрямки забезпечення інноваційного розвитку економіки України потребують втілення у конкретні управлінські рішення та оформлення їх у вигляді змін до відповідних законодавчих актів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами забезпечення інноваційного розвитку економіки займалися такі західні науковці, як J. Li, Z. Xie [1], B. Godin, C. Dorj [2], R. Griffith [3], Z. Griliches [4], а також спеціалісти міжнародних фінансово-економічних організацій E. Edworthy, G. Wallis, D. Guellec, B. van Pottelsberghe de la Potterie та інші [5-7].

В Україні вдосконалення інноваційного розвитку національної економіки було предметом досліджень таких провідних учених як В. М. Геєць, В. В. Семиноженко [8], В. В. Демєнт'єв, В. П. Вишневський [9], І. Стойко, Л. Мельник [10], Л. Федулова [11].

Постановка завдання. Проте, низка проблемних питань наразі залишаються невирішеними. Зокрема, стосовно національної економіки не запропоновано

чітких механізмів забезпечення інноваційного розвитку економіки України, а наявні підходи не можна вважати такими, що враховують усі інституційні нюанси української економіки.

Тому метою запропонованого дослідження було обрано вдосконалення механізму забезпечення інноваційного розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рекомендації з удосконалення забезпечення інноваційного розвитку стосуються змін на національному рівні, проте їх об'єктом є не лише держава – як суб'єкт макроекономічного рівня, а й економічні агенти мікрорівня: виробничі підприємства, науково-дослідні установи та заклади вищої освіти. Також предметом рекомендацій стане збільшення ефективності співпраці різнотипних суб'єктів мікроекономічного рівня (рис. 1).

Більш змістовно запропоновані рекомендації полягають у такому.

Забезпечення інноваційного розвитку на макроекономічному рівні.

1. Впровадження для державних інститутів європейських стандартів управління в сфері інноваційної політики. Аналіз стандартів і норм ефективного державного управління, використовуваних у країнах ЄС

[12], та адаптація їх до інституційних умов України дозволив визначити основні принципи управління в сфері інноваційної політики.

Відкритість. Державні інститути мусять працювати у більш відкритій манері. Оскільки інноваційна політика знаходиться на стику багатьох сфер політики, то особливо увагу варто приділити покращенню надійності системного функціонування інститутів державної влади.

Фінансова відповідальність інститутів, що мають відношення до впровадження та моніторингу інноваційної політики.

Ефективність. Для інноваційної політики це полягає у сукупності таких заходів: встановлення чітких пріоритетів державної політики у сфері досліджень, розробок й інновацій в Україні, а також програмах із трансферу технологій з урахуванням прогностичних досліджень і світових техніко-технологічних й економічних тенденцій; залучення іноземних експертів із метою підвищення об'єктивності оцінок інноваційних програм та проектів, а також прогнозів їх виконання; створення ефективної системи моніторингу результатів з чітким розмежуванням відповідальності керуючих розробкою та/або реалізацією інноваційної політики в Україні органів; забезпечення захисту прав власності відповідно до міжнародних стандартів.

Узгодженість. Інноваційна політика потребує вирішення великої кількості різноманітних завдань, що відносяться до різних сфер діяльності. Також необхідна узгодженість у проведенні інноваційної політики на різних рівнях, насамперед, національному та регіональному.

2. Розвиток непрямих форм підтримки інновацій. Попри відносну простоту надання прямих форм підтримки, слід також розвивати і непрямі форми стимулювання НДДКР. Найчастіше серед непрямих форм підтримки інновацій країни світу використовують різноманітні податкові пільги. Податковим кодексом України передбачено, що податкова пільга надається шляхом:

а) податкового вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору;

б) зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку та збору;

в) встановлення зниженої ставки податку та збору;

г) звільнення від сплати податку та збору.

Головні переваги податкових пільг для стимулювання інноваційної активності в Україні полягають у такому:

- податкові пільги – більш нейтральний інструмент для стимулювання НДДКР за безпосередні гранти з точки зору компаній-отримувачів і відносно розподілення витрат на НДДКР;

- податкові пільги є більш доступними для їх отримувачів, порівняно з грантами, що важливо для підприємств малого та середнього бізнесу;

- непрямі методи стимулювання більш орієнтовані на ринок, бо вони не чинять викривлень при

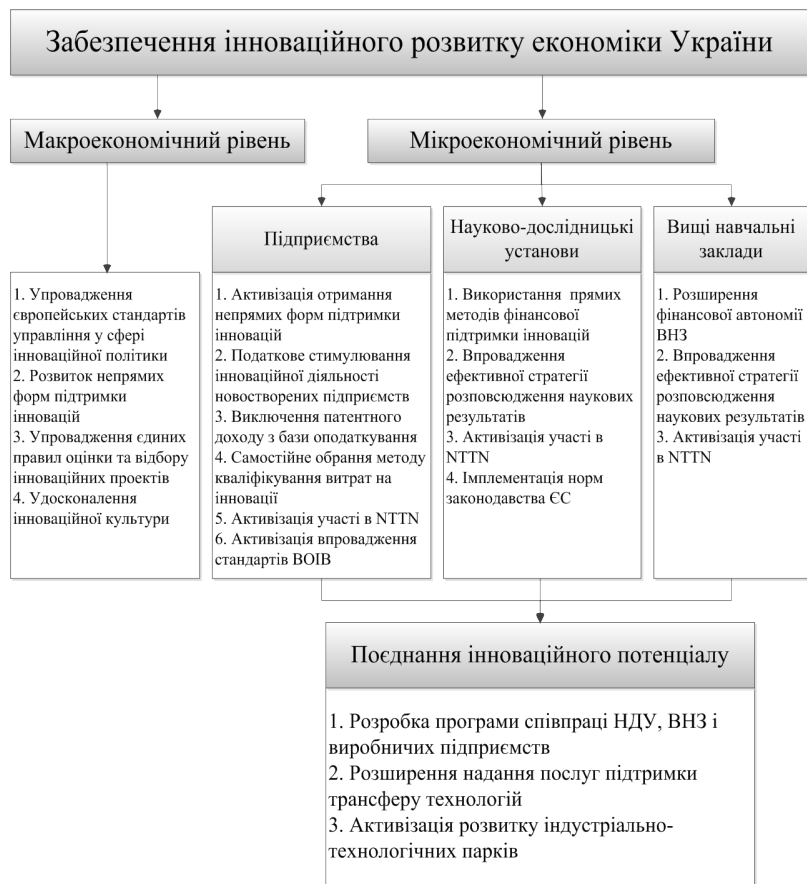

Рис. 1. Напрями забезпечення інноваційного розвитку національної економіки за різними рівнями

розподіленні фондів між різними напрямками досліджень і між різними компаніями;

- використання непрямих методів стимулювання інновацій, порівняно з методами прямої фінансової підтримки, потребує менших адміністративних витрат;

- податкові пільги ефективніші у випадку зростання витратів на інновації.

3. Впровадження єдиних правил відбору і оцінки інноваційних проектів для отримання ними непрямої фінансової підтримки. Для забезпечення ефективності відбору і оцінки інноваційних програм і проектів пропонується використовувати принципи оцінки методів фінансової підтримки для інновацій, розроблені Європейською комісією (CREST Expert Group on Fiscal Measures), адаптовані до українсько-го інституційно-економічного середовища.

1. **Чіткість (прозорість) визначення цілей.** Надання податкових пільг для здійснення інноваційних програм і проектів має бути спрямоване на вирішення найважливіших проблем в інноваційній сфері.

2. **Фокусування на безпосередньому прирості,** тобто на тій вигоді, яку принесе реалізація запропонованого інноваційного проекту. Успіх від надання податкової пільги для здійснення інноваційного проекту значним чином залежить від того, який вплив ця пільга має на інноваційну активність, тобто скільки додаткових НДДКР було створено внаслідок одержання пільги.

3. **Врахування змін у стратегії компанії, поведінкових змін,** зокрема, змін у стратегії компанії, викликаних застосуванням податкових пільг на інновації.

4. Оцінка макроекономічного впливу в контексті комплексу заходів у сфері інноваційної політики. Врахування соціально-економічних вигід на макроекономічному рівні (підвищення продуктивності факторів виробництва, інноваційне зростання тощо). У табл. 1 визначено основні напрями впливу, методи та джерела інформації для оцінки впливу податкових пільг на зростання інноваційної активності.

5. Ідентифікація та збір даних, необхідних для оцінки впливу пільг на рівень інноваційної активності. Враховуючи інституційні та економічні умови України, варто визначити, що цей процес має враховувати такі основні аспекти:

- забезпечення сумісності технології відбору та формування баз даних стосовно інноваційної активності з іншими національними базами даних;
- виключення можливості зміни питань анкетування в процесі роботи з компаніями;
- встановлення ліміту даних, які можна отримувати від компаній із застосуванням адміністративного ресурсу (особливо, це стосується підприємств малого та середнього бізнесу);
- забезпечення доступу до якомога повніших баз даних, оскільки наразі в Україні вибір методу оцінки часто залежить не від того, який метод найкращий, а від того, які дані доступні.

6. Незалежність експертів та процесів оцінювання. Для запобігання неоднозначних результатів експерти мають бути незалежними (в тому числі, і з інших країн) від органів влади, що відповідають за надання пільг на реалізацію інноваційних проектів, і від компаній, які ці пільги отримують.

4. Заходи з удосконалення інноваційної культури. В Україні для удосконалення інноваційної культури доцільно проводити за такими аспектами.

Людський капітал. Наразі основним елементом удосконалення цього аспекту є запровадження програм підвищення кваліфікації керівного складу підприємств, науково-дослідних установ та закладів вищої освіти з питань розробки та реалізації інноваційної політики.

Інформування із правових питань. В інститутах та організаціях варто запровадити програми з інформування підприємств, науково-дослідних установ і закладів вищої освіти щодо питань охорони інтелектуальної власності та захисту інтелектуального капіталу (семінари, тренінги тощо).

Встановлення зв'язків і взаємодія. Доцільно створити умови для вигідної співпраці між підприємствами та науково-дослідними установами, спрямованої на розвиток інноваційного потенціалу.

Забезпечення інноваційного розвитку на мікроекономічному рівні.

Виробничі підприємства.

1. Стимулювання надання непрямих форм підтримки. Надання непрямих форм підтримки, зокрема, податкових пільг, перш за все, призведе до скорочення адміністративних витрат. Для того щоб отримати пряму фінансову підтримку, наприклад, у формі гранту, компанія має підготувати проект, заповнити форми документів тощо і чекати результату. Якщо результат буде негативним, компанія не отримує ані гранту, ані компенсації за витрачений час та ресурси. Навіть якщо грант отримано, процес підготовки відповідної документації і подальшого виділення коштів, є досить тривалим унаслідок його великої бюрократизованості.

До того ж, ще однією перевагою користування податковими пільгами є можливість самостійного планування компаніями видатків на НДДКР, не підпорядковуючись державному плануванню видатків на інновації.

2. Податкове стимулювання інноваційної діяльності створених нових підприємств, малих та середніх підприємств. В рамках цього аспекту доцільно запровадити на певний період часу пільгове оподаткування доходів інноваційних, наукоємних та високотехнологічних підприємств («start-up»), що утворенні на основі використання результатів наукових досліджень і розробок як базова форма комерціалізації інноваційних технологій. Пільгове оподаткування пропонується, якщо ці новостворені підприємства займаються реалізацією та експортом високотехнологічної продукції, придбанням нових технологій та одержанням доходів в результаті використання інноваційної продукції.

3. Виключення патентного доходу з бази оподаткування з метою скорочення ефективної ставки податку на прибуток. Для України можна запропонувати виключити оподаткування доходу для патентів, що або розроблені у вітчизняних компаніях, або для них передбачається подальша розробка винаходу на вітчизняних підприємствах. Відповідно, доходами, які можуть бути виключеними з оподаткування, вважатимуться ліцензійні платежі та частка від загального обсягу реалізації запатентованих товарів або послуг.

4. Самостійне обрання методу кваліфікування видатків на інновації для отримання податкових пільг. В залежності від того, яку мету переслідує компанія, видатки на інновації можуть кваліфікуватися за такими групами.

Видатки на заробітну платню працівників, що беруть участь у НДДКР. Такий тип кваліфікування видатків доцільний, якщо компанія має потребу в висококваліфікованих трудових ресурсах, слугуючи додатковим стимулом для інвестування у людський капітал.

Таблиця 1

Інструментарій оцінки впливу податкових пільг на інноваційний розвиток

Напрямок впливу	Методи оцінки	Джерела інформації
Безпосередній приріст (зростання інноваційної активності компаній внаслідок застосування податкових пільг)	Економетричні та/або кількісні методи	Дані щодо обсягів податкових пільг, показники рівня інноваційної активності та НДДКР, звітність компаній, дані податкового аудиту
Непрямий приріст (зростання інноваційної активності за рахунок зростання компетентності компаній завдяки більшим обсягам досліджень та розробок та їх якості)	Економетричні та/або кількісні методи	Дані щодо обсягів податкових пільг, показники рівня інноваційної активності та НДДКР, звітність компаній (в тому числі, агреговані показники макrorівня) та результати спостереження
Зміни у стратегії компаній	Ситуаційні дослідження; кількісні та/або якісні методи	Результати спостережень та анкетувань, дані податкового аудиту
Вигоди для компаній та суспільства (вплив на рівень прибутковості компаній та суспільні вигоди, заснований на пільгах на інноваційну діяльність)	Економетричні методи, ситуаційні дослідження, кількісні та/або якісні методи	Дані щодо обсягів податкових пільг, показники рівня інноваційної активності та НДДКР, звітність компаній (в тому числі, агреговані показники макrorівня), національні рахунки

Поточні видатки на НДДКР. Якщо виробничий процес на підприємстві є добре налагодженим, склад поточних витрат на НДДКР є ретельно спланованим, то підприємство може відносити як видатки на НДДКР витрати на заробітну платню та витратні матеріали, використовувани у проектах та спожиті протягом року з моменту придбання. До того ж цей метод краще відображає реальні структури видатків компанії.

Включення *поточних та капітальних видатків на НДДКР* дозволяє з метою отримання пільги враховувати всі видатки, пов'язані з НДДКР. Зокрема, цим методом можуть користуватися підприємства малого та середнього бізнесу з метою включення у витрати на НДДКР витрат, пов'язаних з патентуванням винаходів та примусовим здійсненням патентних прав, а також для стимулювання співпраці між закладами вищої освіти та підприємствами за допомогою включення витрат на аутсорсинг (залучення сторонніх ресурсів).

5. Активізація участі у національній мережі трансферу технологій – NTTN з метою пошуку технологічних рішень, нових технологій і продуктів та співробітництва з міжнародними мережами трансферу технологій, зокрема Європейської мережі передачі інновацій (EEN), Російською мережею трансферу технологій (RTTN) та Національним банком технологій України.

6. Активізація впровадження стандартів Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), що стосуються інформації та документації в галузі промислової власності і містять правила та рекомендації щодо уніфікованих методів представлення патентної інформації на різних носіях. Цими Стандартами регламентуються: форма та зміст патентних документів; правила їх індексування, класифікування і кодування; зміст та структура офіційних бюлетенів і покажчиків до них; характеристики матеріальних носіїв інформації тощо.

Науково-дослідні установи.

1. Використання прямих методів фінансової підтримки. Виконання цього пункту безпосередньо залежить від впровадження ефективної стратегії планування бюджетних видатків держави на НДДКР на довгострокову перспективу. Одним з напрямів цього є долучення до положень Лісабонської стратегії, яка рекомендує надання 3% ВВП в формі державних інвестицій на виконання досліджень і розробок [13]. В Україні ці цифри за 2009-2012 рр. склали 0,39-0,4% ВВП [14].

Варто зазначити, що прямі методи фінансової підтримки в умовах України для науково-дослідних установ є більш доцільними внаслідок особливостей національного інституційного середовища.

По-перше, на відміну від підприємств всіх форм власності, науково-дослідні установи в Україні є бюджетними організаціями, які займаються виключно науковою діяльністю, тому ризик використання отриманих коштів не за призначенням є мінімальним.

По-друге, науково-дослідні установи в Україні є неприбутковими організаціями. Це означає, що

Рис. 2. Організація розповсюдження наукових результатів

вони, відміну від виробничих підприємств, не сплачують податок на прибуток, до якого найчастіше застосовуються податкові пільги на НДДКР.

2. Впровадження ефективної стратегії розповсюдження наукових результатів. Європейським союзом було розроблено Сьому (2007-2013 рр.) [15] та Восьму (2014-2020 рр.) [16] рамкові програми, спрямовані на прискорення економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності та інтенсифікацію інноваційного розвитку країн об'єднаної Європи. Визначено правила участі у цих програмах підприємств, науково-дослідних установ і закладів вищої освіти, а також умови розповсюдження наукових результатів. Попри те, що зазначені рамкові програми є європейськими, в них активно заохочується участь організацій і установ із країн, що не є членами ЄС.

З метою долучення України до норм і стандартів цих програм, підвищення рівня інформованості суспільства та бізнесу стосовно результатів науково-дослідних розробок, як в Україні так і за її межами, і відтак, до можливої участі у спільних проектах й отримання фінансування, запропоновано схему організації розповсюдження наукових результатів (рис. 2), застосування якої покликане підвищити економічну та соціальну «прибутковість» інновацій та НДДКР.

3. Активізація участі у національній мережі трансферу технологій – NTTN та Національному банку технологій України з метою пошуку партнерів і інвесторів для кооперації при розробці та впровадженні високотехнологічного продукту як в Україні, так і за її межами; активізації співробітництва з міжнародними мережами трансферу технологій, зокрема Європейської мережі передачі інновацій (EEN) та Російською мережею трансферу технологій (RTTN); забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності для розробників на всіх стадіях НДДКР та в процесі подальшого трансферу технологій у виробництво.

4. Імплементация, відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», норм законодавства ЄС щодо захисту авторського права та суміжних прав, зокрема таких Директив ЄС.

Директиви Європейського парламенту та Ради 2001/29/ЄС від 22.05.2001 р. про гармонізацію деяких аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві (зокрема ст.5., яка встановлює виключення із заборони на об'єктів інтелектуальної власності, якщо вони використовуються виключно з метою ілюстрування освітнього процесу або наукового дослідження).

Директиви 2006/116/ЄС Європейського парламенту та Ради від 12.12.2006 р. року про гармонізацію терміну охорони авторських і деяких суміжних прав (зокрема, ст. 5 щодо захисту наукових публікацій, яка фіксує пролонгацію терміну захисту прав інтелектуальної власності на наукові твори).

Заклади вищої освіти

Доцільно розширити фінансову автономію вишів. Лісабонська декларація 2007 р. [17], до якої приєдналися всі країни ЄС, визначає положення фінансової автономії університетів. Аналіз декларації засвідчив, що із п'яти положень, що визначають фінансову автономію закладів вищої освіти, наразі в Україні виконуються два: можливість самостійно встановлювати та змінювати плату за навчання (1) українських та (2) іноземних студентів.

Наразі в Україні надходження, отримані за надання платних освітніх та інших послуг, зраховуються до доходів спеціального фонду державного бюджету університету як плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх функціональними повноваженнями, або як надходження бюджетних установ від господарської та/або виробничої діяльності, якщо такі надходження отримані внаслідок зазначеної діяльності [18].

Пропонується дозволити закладам вищої освіти в Україні самостійно розпоряджатись власними надходженнями із здійсненням розрахунково-касового обслуговування банківськими установами. Також ще одним аспектом фінансової автономії може стати право використовувати кошти, що надаються в якості грантів, спонсорської допомоги, ліцензування інтелектуальної власності, патентування винаходів та інших внесків, не дотримуючись процедур державних закупівель, передбачених українським законодавством.

Також, подібно до більшості розвинених країн, із метою стимулювання інноваційної активності доцільно дозволити закладам вищої освіти самостійно визначати потреби для витрачання зазначених надходжень: створення відділів трансферу технологій у ВНЗ, організацію наукових і науково-практичних конференцій, оновлення обладнання лабораторій закладів вищої освіти, публікації статей і журналів, сприяння науково-дослідним програмам ВНЗ, виплата стипендій обдарованим студентам тощо. Проте з метою запобігання нецільового використання коштів слід вести обмеження самостійності вишів, зокрема, затверджувати їх рішення вищестоящим органом.

В рамках реалізації самостійного розпорядження коштами слід також передбачити, щоби заклади вищої освіти мали можливість виконувати фінансові операції, оминаючи процедури подачі заяв до Державного Казначейства України.

Впровадження подібних змін сприятиме більш гнучкій інноваційній активності закладів вищої освіти

внаслідок скорочення часу й адміністративних витрат на співпрацю з Державним Казначейством України.

Поєднання потенціалу.

Збільшення ефективності співпраці різнотипних суб'єктів мікроекономічного рівня включатиме заходи, спрямовані на поєднання їх потенціалу, зокрема, такі.

1. Розробка програм співпраці науково-дослідних установ, закладів вищої освіти та виробничих підприємств, якими передбачено фінансування їх діяльності, спрямованої на розробку та впровадження у виробництво продуктів та технологій, важливих для розвитку національної економіки.

2. Розширення можливостей надання послуг, пов'язаних із підтримкою трансферу технологій покликане забезпечити техніко-технологічну співпрацю науково-дослідних установ, закладів вищої освіти та підприємств. Метою такої співпраці є активізація комерційного (виробництво товарів і послуг, залучення додаткових ресурсів для подальших інноваційних досліджень і розробок тощо) та некомерційного (пошук нових напрямів досліджень, поширення та обмін знаннями тощо) використання результатів НДДКР. При реалізації цього заходу виділяють такі аспекти, як підтримка діяльності із трансферу технологій нещодавно запущеної в Україні Європейської мережі підприємств (Enterprise Europe Network), і запровадження користування послугами технологічних менеджерів і брокерів задля стимулювання інноваційних процесів у сфері технологічного розвитку та створення в Україні інноваційної інфраструктури.

3. Активізація розвитку індустріально-технологічних парків із метою поєднання досягнень науки з виробництвом та прискорення виведення на ринок нових високотехнологічних продуктів. Крім того, вони можуть стати важливим елементом децентралізації управління економікою, оскільки рішення про напрям розвитку конкретного виробництва, фінансування окремих інноваційних проектів приймаються безпосередньо на рівні індустріально-технологічного парку, а не міністерства.

До того ж, на думку експертів ЄС, що протягом 2009-2011 рр. проводили дослідження інноваційного розвитку України, технопарки виявились найбільш успішною формою інноваційного розвитку в сучасній Україні.

В рамках забезпечення функціонування інституційних умов індустріально-технологічних парків спростити процедури утворення інноваційних компаній науково-дослідними установами та закладами вищої освіти з визначенням: джерел формування статутних фондів інноваційної компанії з боку науково-дослідних установ та університетів; процедур оформлення та забезпечення передачі прав інтелектуальної власності прав на інноваційні продукти; процедур передачі дивідендів науково-дослідним установам та закладам вищої освіти.

Висновки з проведеного дослідження. З метою втілення стратегічних напрямів у конкретні управлінські рішення запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення забезпечення інноваційного розвитку національної економіки на різних рівнях.

Визначено, що на національному рівні в сфері інноваційної політики задля вдосконалення інноваційного розвитку слід передовсім впровадити в державі засновані на принципах відкритості, узгодженості, ефективності, фінансової відповідальності європейські стандарти управління.

Проведено адаптацію до українського інституційно-економічного середовища єдиних правил відбору

й оцінки інноваційних проектів для отримання ними непрямої фінансової підтримки на засадах принципів, розроблених Європейською комісією.

На мікроекономічному рівні визначено три групи економічних агентів, що безпосередньо задіяні в інноваційному процесі: виробничі підприємства, науково-дослідні установи та заклади вищої освіти, для кожної групи встановлено базові напрямки вдосконалення інноваційного розвитку для підприємств. Також з допомогою аналізу інституційного середовища функціонування науково-дослідних установ в Україні визначено специфічні напрямки вдосконалення інноваційного розвитку: активізацію використання прямих методів фінансової підтримки та впровадження норми законодавства ЄС щодо захисту авторського права та суміжних прав.

Задля збільшення ефективності співпраці різнотипних суб'єктів мікроекономічного рівня обґрунтовано заходи, спрямовані на поєднання їх потенціалу, зокрема, розробку програм співпраці науково-дослідних установ, закладів вищої освіти та виробничих підприємств, що передбачають фінансування їхньої спільної інноваційної діяльності.

Перелічені аспекти вдосконалення інноваційного розвитку на різних рівнях можуть бути враховано при формуванні інноваційної політики України шляхом відображення у відповідних законодавчих актах.

Реалізація зазначених пропозицій у сфері інноваційної політики в сучасних умовах інтеграції України до світової господарської системи сприятиме інтенсифікації інноваційного розвитку національної економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Li J. Global R&D Strategies in an Emerging Economy: The Development and Protection of Technological Competencies / J. Li, Z. Xie // *European Management Review*. – 2011. – Vol. 8. – P. 153-164.
2. Godin B. and Doré, C. Measuring the Impacts of Science: Beyond the Economic Dimension / Godin B., C. Doré // *CSIIC Working Paper*. – 2006. – 44 p.
3. Griffith R. How important is business R&D for economic growth and should the government subsidise it? / R. Griffith. – *Institute for Fiscal Studies*, 2000. – 13 p.
4. Griliches Z. Issues in Assessing the Contribution of Research and Development to Productivity Growth / Z. Griliches // *Bell Journal of Economics*. – 1979. – P. 92-116.
5. Edworthy E. Research and Development as a Value Creating Asset / E. Edworthy, G. Wallis. – In: *Productivity Measurement and Analysis*. – OECD Publishing, 2009. – 554 p.
6. Guellec D. R&D and productivity growth: panel data analysis of 16 OECD countries / D. Guellec, B. van Pottelsberghe de la Potterie // *OECD Economic Studies*. – 2001. – № 33. – P. 103-126.
7. Internationalisation of business investments in R&D and analysis of their economic impact. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2012. – 84 p.
8. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Х.: Константа, 2006. – 272 с.
9. Демет'єв В. В. Почему Украина не инновационная держава: институциональный анализ / В. В. Демет'єв, В. П. Вишневский // *Журнал институциональных исследований*. – 2010. – № 2. – Т. 2. – С. 81-95.
10. Стойко І. Український ринок інновацій та його перспективи у стратегії «Європа 2020» / І. Стойко, Л. Мельник // *Соціально-економічні проблеми і держава*. – 2012. – Вип. 1(6). – С. 164-172.
11. Федулова Л. І. Інноваційний розвиток промисловості України: тенденції та закономірності / Л. І. Федулова // *Актуальні проблеми економіки*. – 2007. – № 3. – С. 82-97.
12. *European governance. A white paper* // Commission of the European communities. – Brussels, 2001. – 35 p.
13. *Lisbon Strategy evaluation document* // Commission staff working document. – Brussels, 2010. – 21 p.
14. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2012 рік // Аналітична довідка. – Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України; Український інститут науково-технічної і економічної інформації, 2013. – 217 с.
15. *The Seventh Framework Program (FP7). Taking European research to the forefront* // European Communities, 2007. – 10 p.
16. *Abeloos B. Introduction to the 8th EU Framework Program – Horizon 2020* / B. Abeloos // *European Commission*. – Oslo, 2011. – 20 p.
17. *Lisbon Declaration* // *European University Association*, 2007. – 36 p.
18. Лист-роз'яснення щодо застосування законодавства у сфері державних закупівель вищими навчальними закладами та науково-дослідними установами № 3302-04/19430-12 від 24.05.2012 р.